

„staat in den afval van den nieuwen Levens-wortel der Schepping, kan in zijn afvalsopenbaring niet uit Christus zijn, maar komt in dit opzicht voort uit de civitas terrena.

Maar de handhaving van de ambtelijke structuur in zulk een afvallig staatswezen en de tijdelijke zegeningen, die God daardoor nog aan de menscheit wil schenken, behooren tot het rijk van Christus, als Koning der gemeene genade, wyl Hoofd van het herboren menschengeslacht. (Dr H. Dooyeweerd, „De Wijsbegeerte der Wetsidee“, III, 448/9.)

Tot zoover Prof. Dooyeweerd.

Het is duidelijk, dat hier een constructie gegeven wordt, waartegen Prof. Hepp, deels om dezelfde redenen, bezwaar moet maken evenals tegen die van Ds de Graaf. Enkele bladzijden verder schrijft Prof. Dooyeweerd:

Hier raken wij nu opnieuw het probleem inzake de verhouding tusschen „bijzondere genade“ en de „gemeene genade“, een probleem, waaromtrent inderdaad nog veel verwarring en onhelderheid heerscht.

Wij hebben hiervoor deze verhouding voorloopig zoo gepreciseerd, dat de bijzondere genade rechtstreeks den boven-tijdelijken religieuzen wortel van het menschengeslacht raakt, terwijl daarentegen de gemeene genade tot het tijdelijke leven beperkt blijft, maar nochtans haar creatuurlijk-transcendenten wortel en centrum slechts in Christus als het vleeschgeworden Woord kan vinden.

Daarmede kozen wij principieel positie tegen iedere dualistische „terreinenleer“, die in wezen niets anders is dan een naverking van het dualistisch synthese-schema van „natuur“ en „genade“ (467).

Wij hebben ons tot nu toe steeds aangesloten bij de in de gereformeerde theologie heersche terminologie van „bijzondere“ en „gemeene genade“. Maar, wanneer wij goed toezien, is deze laatste in haar aansluiting en de scholastisch-Aristotelische begrippen van „genus“ en „species“ eer verwarrend dan verhelderend.

Zoo licht dreigt zich aan deze terminologie weer de voorstelling vast te knopen, als zou de z.g.n. „gratia specialis“ (bijzondere genade, K. S.) een „specifiek terrein“ van innerlijk geestelijk genadeleven bestrijken, terwijl de „gratia generalis“ (gemeene genade of gratie, K. S.) het „algemeen terrein“ van het „natuurlijk menscheit leven“ qua talis zou omsluiten.

Deze voorstelling ware vals en onschrijftelijk. Wat men „gratia specialis“ of gratia particularis“ (bijzondere genade, of particuliere genade) noemt, is inderdaad de omzetting van den afvalligen wortel van heel den kosmos in Christus Jezus en is dus van radicaal-universeel karakter.

Deze radicale omzetting moet zich reeds in deze bedeeeling noodwendig in de tijdelijke werkzaamheid openbaren enerzijds in conserveerende, anderzijds in vernieuwende werking.

De conserveerende werking openbaart zich primair hierin, dat God in Christus Jezus als Verbondshoofd<sup>1)</sup> Zijn tijdelijke wereldorde in stand houdt en daarin de onthindende werking van den zondeval in het tijdelijk leven stuit. God de HEERE verloochoent Zijn schepping ook in haar subjectieven afval niet, doch houdt haar tijdelijke structuren in stand, die haar creatuurlijken

1) Ook vóór de vleeschwording des Woords in Christus als den beloofden Middelaar! (Noot v. d. schrijver, Dr Dooyeweerd.)

## POPULAIR-WETEN: SCHAPPELIJKE SCHEPSEN

„Jezus Christus, de vrouw des Vaders verlossend“.

II. „De Echtscheiding van een zoon Davids verhinderd“.

De genadeheerschappij des Heeren komt in het huis van David ook uit in het leven van Jozef en Maria; in het leven van dezen armen Davidszoon, die zich een schamel bestaan verzekert door het eerzaam timmerambacht uit te oefenen. En toch — deze ambachtsman is ook ambtsdrager; erfgenaam van den troon Davids. Bekleed met bevoegdheden en rechten als geen ander. Zeker, de menschen hebben geen oog voor hem; maar zien, en dan met vreeze, naar de macht en de kracht van Herodes, koning op zijn troon! Maar — een koning zonder rechten. Ziehier, een koningszoon in rechten. Dat is voor God — alles!

Het zal nu maar de vraag zijn — zal deze man, stel dat hij werd geroepen tot troon en heerschappij-voeren, ook als mensch zoo hoog staan? Of is hij precies zoo een man als vader David, die zich vergreep aan de rechten van zijn volk, en ruw in hartstocht de vrouw van zijn onderdaan voor zich opeischte? Hoe zal de houding van Jozef, zoon van David, tegenover de vrouw zijn? tegenover Maria?

Want evenals tusschen David en Salomo een vrouwenfiguur staat, die van Uria's vrouw! — staat nu tusschen Jozef en Jezus Christus óók een vrouwenfiguur: Maria van Nazareth; de maagd, die onder het harte draagt — ja, wat? het kind van zonde, kind van overspel en ontucht?

Want dat toch is de beklemming, die over ons komt, wanneer wij nu Jozef gadeslaan in zijn angst en ellende. Hoe zal hij optreden tegen haar, die zijn ziel liefheeft en die hem zoo onzegbaar zwaar lijden doet? Vorstelijk gedraagt zich deze zoon van David. Geheel anders dan vader David!

Zeker, de verhouding tusschen David en Bath-

Wortel, haar religieus centrum niet in den geest der Duisternis, den geest van den afval kunnen vinden. Christus Jezus is in den vollen Schriftuurlijken zin des woords de „tweede Adam“, in Wien niets van Gods schepping kan verloren gaan. Slechts in Hem worden volgens de getuigenis der Schrift, alle geslachten der aarde gezegend. Slechts in Hem wil God Zich ontfemen over Zijn gevallen schepping en slechts in Hem kan ook de conserveerende genade-werking in de tijdelijke structuur der schepping, waarin afvalligen en Christ-geloovigen zonder onderscheid besloten zijn, haar creatuurlijken Wortel hebben.

Buiten Hem is geen Goddelijke genade, ook geen „gemeene genade“, doch slechts de Openbaring van Gods toorn over de zonde. In de „gemeene genade“, welke wij beter de tijdelijke conserveerende genade noemen, zijn dus ter wille van de volle, levende ware menscheit, welke in het „corpus Christi“ (lichaam van Christus, K. S.), in de „ecclesia invisibilis“ (onzichtbare kerk, K. S.) besloten is, ook de afvallige, doode leden van het menschengeslacht begrepen. In de „bijzondere genade“, welke wij beter de vernieuwende of wederbarende genade noemen, kan uiteraard alleen de „ecclesia invisibilis“ vervat zijn (468, 469).

In een noot voegt Prof. Dooyeweerd hier nog aan toe:

Daarom is het niet voldoende de z.g.n. gemeene genade alleen op God Drieëinig als haar Oorsprong te betrekken. De vraag naar den creatuurlijk-transcendenten wortel dezer genade blijft dan immers onbeantwoord! (469, noot.)

Tenslotte citeeren we uit Prof. Dooyeweerd's werk nog dezen passus:

Deze vernieuwende genade, welke in Christus de zinvolheid van Gods schepping behoudt, kan echter in den tijd niet verborgen blijven, doch komt noodwendig tot openbaring ook als de wortel der tijdelijke conserveerende genade.

Deze geheele tijdelijke openbaring der „ecclesia invisibilis“ doordringt den tijdelijken kosmos in al diens structuren en is te vinden overal waar de Christelijke levenshouding in tijdelijke gestalte tot uiting komt in haar onverzoonlijke antithese met de levenshouding der civitas terrena. Zoo komt de diepere eenheid tusschen conserveerende en wederbarende genade dus over de geheele linie, en niet slechts in het kerkinstituut tot uiting (469, 470).

Tot zoover Prof. Dooyeweerd. Ik zou ook nog Prof. Vollenhoven kunnen citeeren, doch zie ervan af.

En nu hoop ik, dat men — om in de lijn van een synodale openbare redevoering van Prof. Hepp te blijven — niet zal handelen als Charlie Chaplin, d.w.z. doen, alsof men niets ziet.

Ik hoop, dat men ook aan de V.U. zal inzien, dat nog steeds aldaar door den eenen hoogleeraar tegen den anderen geopponeerd wordt, en zulks, onder de bekende vooropstelling van Prof. Hepps „broederlijke“ diagnose.

Onnoodig, te verzekeren, dat ik deze laatste ook ten aanzien van Prof. Dooyeweerd onjuist acht, om nu maar geen ander woord te gebruiken. Ik geloof, dat Prof. Dooyeweerd aan het gereformeerde volk, en aan de anti-revolutionaire partij, door zijn wetenschappelijk

seba wordt gekenmerkt door echtbreuk, heet zij niet vrouw van Uria? Rust die blaam niet op de moeder van den doorluchtigen vorst Salomo? Maar, maar wordt de verhouding Jozef en Maria ook al niet beheerscht door echtbreuk? Schijnbaar wel! Jozef moet tot die gedachte komen. Immers, zij waren verloofd, die beiden. Maar voor de wet golden zij reeds als getrouwd. En wanneer dan één van beide partijen zich schuldig maakt aan de zonde tegen het zevende gebod, dan trad de wet in volle gestrengheid op als waren die beiden getrouwd. En werd de eene partij als overspeler of echtbreukster behandeld. Aanschouw nu Jozef's angsten. Maria is zijn bruid. Nog zijn zij samen niet getrouwd en nog wonen zij samen niet in eigen huis. En daar bemerkt mij deze Jozef, dat zijn Maria moeder worden zal. Hij heeft van Maria niet gehoord wat de oorzaak van dit alles was! Waarom heeft Maria niet zelf aan Jozef haar wonder geheim onthuld? Die vraag benauwt ons. Maar denk u in: zou Jozef haar geloofd hebben, wanneer Maria zeide: Jozef! het kind, dat geboren zal worden, is van den Heiligen Geest ontvangen? Immers neen?

Maar Maria moet zwijgen! Omdat God haar dit geheim had toevertrouwd. Het is in den meest strikten zin het geheim van den Vader van dit Kind! Het is de taak van de Moeder om dit geheim in haar hart te bewaren en in geloofsgeduld haar tijd te beiden, en alles terwille van haar levensgeheim, terwille van den Christus te verdragen, ook die gruwelijke verdenking van haar Jozef, dat zij, als de vrouw van Uria, zich schuldig heeft gemaakt aan overspel. Maria moet in het vertrouwen leven, dat eens het uur slaan zal, dat de Vader van haar Kind de zegels van het geheim verbreken zal en Zijn dienstmaagd in eere herstellen zal voor Jozef. Maria, de moeder, zal niet eerder spreken aler de Vader van haar Kind voor Hem en voor Zijn Moeder opkomt en spreken zal en bekend maken, dat de schuld bij niemand ligt, maar dat Hij de Vader is. Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon langs dezen moeilijken weg gegeven

werk groote diensten heeft bewezen, en dat hij een sierraad is der rechtsgeleerde faculteit. Ik zeg dat, wetende, dat in de hierboven geciteerde woorden enkele uitdrukkingen voorkomen, die ik niet voor mijn rekening zou kunnen nemen.

Ik vraag alleen maar: meent men aan de V.U. klaar te zijn, als Prof. Hepp geen citaten van collega's aan de V.U. meer geeft? Natuurlijk meent men dat niet, want ons volk bestaat niet uit kinderen. Maar dan vragen we consequentie. Gelijk onzerzijds van den aanvang af alle namen genoemd zijn, en de bereidverklaring tot zwijgen in de pers slechts gegeven is, indien over heél de linie de onhoudbare klachten der hoogleeraren Hepp en Kuyper gestaakt werden, zoo dient m.i. van de zijde der V.U.-instanties, en ook van het Kuyperhuis, óf over heel de linie Prof. Hepp in zijn luiden van de noodklok gesteund, óf over heel de linie Prof. Hepp tot „matiging“ vermaand te worden.

Er staat immers te veel op het spel?

Ik zeg dat niet uit eenig gevoel van onwennigheid, nu ik ook onder de oorspronkelijkheidszieken geplaatst ben; ook de vierde brochure versterkte slechts de overtuiging, dat Prof. Hepp het debat niet beheerscht. Maar ik denk aan den hand tusschen de V.U. en ons volk, tusschen het Kuyperhuis en ons volk.

De V.U. en ons volk. We hebben deze week nog de foto's gezien van de samenkomst van reünisten der juridische faculteit der V.U. En „De Standaard“ wees in een afzonderlijk artikel op de hooge betekenis dier faculteit. Ik ben het er mee eens. Maar ik betwijfel, of in deze faculteit ook maar iets zal veranderen, als een aanval op enkele grondgedachten óók van Prof. Dooyeweerd's „levenswerk“ ondernomen wordt onder de alarmerende leuze: „erger-dan-vóór-Assen“. Denkt men, dat aan het verwijt van oorspronkelijkheidsziekte zich storen zal de schrijver van Dooyeweerd's drie deelen? Och neen, het leven zal daar zijn eigen gang gaan. En dat is te verstaan. Maar het zou me spijten, als wel van het ingewikkelde vergaderings-technisch apparaat der kerkelijke samenleving een formule gevonden werd, die wel voor het oogeblik in „de kerk“ ontspanning geven zal, maar toch den bitteren smaak van Prof. Hepps „diagnose“ niet wegnemen zal. Ze zou tengevolge hebben, dat de afstand tusschen V.U. en volk groter wordt. Dat zal hij worden, als het volk niet meer gelooft aan de zakelijke eenheid tusschen zijn belijdenis en het wetenschappelijk werk aan de niet-theologische faculteiten. Reeds daarom is het goed, dat men van de zijde der V.U. gevoelt, dat het geen zuivering der atmosfeer op langen termijn is, als men volstaat met op Prof. Hepp aandrang te oefenen in den blootnegatieven zin: onze professoren er buiten laten. Ze zijn er eenvoudigweg niet buiten te houden. En dus één van beide: de kwesties royaal en eerlijk, en dus VOLLEDIG publiek bespreken, óf over heel de linie over de methode der Professoren Kuyper en Hepp den staf breken.

En dan noemde ik daar ook nog het Kuyperhuis.

Prof. Dooyeweerd's werk is — zie zijn „Voorwoord“ — uitgegeven met steun van de Dr Kuyperstichting. Reeds vóór Dr Dooyeweerd's komst aan die stichting was de eerste, nog zeer rudimentaire conceptie er van bij den schrijver gerijpt (bl. V). De centrale betekenis, welke z.i. toekomt aan het „hart“ als religieuzen wortel van heel het menscheit bestaan

heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Had Maria dan waarborg, dat de Heere haar eere beschermen zal en dat Hij spreken zal aler zij haar mond opendoet? Moest Maria het nu inderdaad aan den Heere overlaten om Jozef op de hoogte te brengen?

Zeker, herinneren wij ons de ontmoeting van Maria en Elizabeth!

Deze bleek er alles van te weten, eer Maria één woord gezegd had.

God heeft het Elizabeth bekend gemaakt en Maria's taak oneindig vergemakkelijkt. Zij wordt nu — en het kan ook, op haar woord geloofd.

En zoo nu moet God, de Vader van het Kind van Maria, zelf voor haar eere zorgen. Wanneer Hij dat doen zal? Ja! dat moet Maria nu aan den Heere overlaten! En zoo spreekt zij niet tot Jozef over deze teere dingen. Dat heeft de Heere gedaan. Hij zal haar zuiveren van de verdenking, dat zij, ach ook zij! zou zijn als de vrouw van Uria.

Maar hoe gedraagt zich nu Jozef ondertusschen? De Schrift teekent hem als een rechtvaardige. Als een man, die de wet onderhoudt. En die ook nu in de moeilijkheden, waarin hij verkeert, zich afvraagt: Wat eischt de wet nu van mij in dit geval? En reeds daarin steekt hij gunstig af van David, die absoluut niet rekende, ten aanzien van Uria's vrouw, wat wet en zede vragen. Die greep ruw in! Maar zijn zoon Jozef gedraagt zich vorstelijk. Want nu is daar het conflict van zijn leven. De wet eischt nu dit van hem: door de echtbreuk van de één heeft de ander den plicht om echtscheiding aan te vragen, onschuldig als hij is. Dit vraagt de wet van hem: gij zult Maria aanklagen en de doodstraf over haar zonde vragen; gelijk toch David en de vrouw van Uria den dood verdienden.

Nu konden de Joden onder de romeinsche heerschappij niet ter dood brengen, maar zich alleen bepalen tot wegzenden. Naar joodsch recht bepaalde alleen de man, of het huwelijk ontbonden zou worden. Alle actie dienaangaande moest van den man uitgaan. Beschuldigde Jozef Maria nu

is volgens gezichtslijn.

Nu zal n... dat zij zal... Jut wordt v... van Amster... den eerste... daár kan d... ze is strikt... toch niet n... haar person... polemiek la... getuigenisse... die niet in... dat de zaak... dankt, ten... de kerk... termijn een... de-erger-dan... politiek... maar toch... zijdelingsch... Ik verlang... van de ni... aantrekken... Ik verlang... meerde be... selen“ (w... doet, als P... Hepp met... Als een... te nemen, z... zich aan di... óók deze s... thans in „... genoemd; v... den arbeid... stichting g... houden in... kig, het a... christelijk... Op den... gewenteld... reeds nu h... loopig, doo... van alle... zonder-bron... het „syste...

Dr A. Ku...

In „Rott... zaken op... hoop ik da...

Vragen 1... genade“. (I... Beschouw... Pharaó. We lezen... Pharaó: „... opdat Ik M... Mijnen na... Paulus, in... ze in deze...

Dr A. Ku... In „Rott... zaken op... hoop ik da...

Vragen 1... genade“. (I... Beschouw... Pharaó. We lezen... Pharaó: „... opdat Ik M... Mijnen na... Paulus, in... ze in deze...

Dr A. Ku... In „Rott... zaken op... hoop ik da...

Vragen 1... genade“. (I... Beschouw... Pharaó. We lezen... Pharaó: „... opdat Ik M... Mijnen na... Paulus, in... ze in deze...

van echth... het gerec... Maria we... zonder he... het gehele... aanklacht... schande.

En zoo... die wij... Hoe kan... cenbrenge... sturen en... gens de v... Maria?

Want r... Maria he... hij dat d... te geven... door in... laatste ge... nog niet... dan had... Twee getu... en aan d... maar de... wet eiscl... redden.

Maar n... kan haar... lief om... anderzijds... zonder d... hij de va... naar een... der wet... Maria's e... anders d... onder d... naar een... baart ziel... liefde ver... nemen n... vallen is... spronkeli...